

LEHEN IL-MALTI

MAHRUÓ MILL-“GHAQDA TAL-MALTI” (UNIVERSITÀ)

[FRAR 1934]

IT-TIELET SENA

[Nru 36

IL-W FIL-KITBA TAL-MALTI

Mhux kullhadd toghgħbu l-w fil-kitba tal-Malti. Xi wħud iridu jneħħuha għal kollex u flokha jikbtu dejjem u. Ma' dill-felhma ma jista' jkun qatt li naqblu; il-w u l-u bħalma huma magħiżulin fil-hoss, għandhom ikunu magħiżulin ukoll fil-kitba, jiġifieri, tinkiteb w meta hi konsonanti u tinkiteb u meta hi vokali.

Infissru aħjar x'irridu ngħidu. Kif joħirog mill-fomm il-hoss ta' konsonanti u l-hoss ta' vokali? Il-hoss ta' konsonanti joħirog bit-tahrik tal-Isien, bil-għeluq tal-geržuma u bil-stuħ, bit-tbexxiq, bil-għeluq tax-xuftej. Agħlaq xoftejk ma' xulxin u iftaħhom, u inti tagħmel il-hoss ta' b jew ba. Agħlaqhom u rosshom u erga' iftaħhom, u l-hoss isir p jew pa. Issa jekk nagħfalu xoftejna, niġbduhom ftit jew wisq il-ġewwa, l-b issir be jew bi, u jekk xoftejna nitfglejuhom ftit jew wisq ilbarra, l-b issir bo jew bu. Nieħdu hoss ieħor. Ressaq truf xofftejk ma' xulxin u bexxaqhom fin-nofs u nbagħad iftaħhom; il-hoss li joħirog lu w jew wa. Iġbed xoftejk il-ġewwa jew itfagħihom ilbarra, u mal-w jingħaqad il-hoss tal-vokali i, e, o, u. Mela l-w u l-u ma joħiorgux mill-fomm bħal xulxin; il-w toħirog bħall-konsonanti u tista' tingħaqad mal-vokali kollha; l-u toħirog bħall-vokali u tista' tingħaqad mal-konsonanti kollha.

Jekk il-w u l-u jingħażlu fil-hoss, għandhom jingħażlu fil-kitba wkoll. Dan hu wieħed mis-sisien tal-kitba tagħlin, jiġifieri kull hoss għandu jkollu s-sinjal tiegħi, u kull sinjal għandu hoss wieħed. Nafu li xi drabi l-w tinbidel fu, bħalma l-ji tinbidel f'i, iżda din il-bidla jagħimilha tiswir il-kelma u mhux rajj il-kittieb; hekk minn wiżen nagħimlu użint u mhux wżint, iżda minn użint ma nistgħux niktbu użżeen. Il-ħtieġa tal-ġlażla bejn w u u għarfuhha kittieba oħra qabilna, li flok w jikbtu ū. Iżda għalfejn dak in-nofs qamar fuq ras l-u meta nistgħu ninqdew aħjar b'ittra waħda, magħiżula mill-vokali u li għalhekk ma tistaxx tħalli u titħawwad magħiżhom.

Igħidulna l-għorrief li ħażina dik it-triq li twassal fit-tiġrif. U fejn naslu jekk niktbu dejjem u flok w? Naslu biex niktbu taħwid bħal dan: *inseuuu* flok *insewwu, qaružu, haxuxu, ueruru, flok qarwžu, ħaxwxu, werwru*

Fl-aħħar inżidu wkoll li l-w fil-kitba tal-Malti hi qadima daqs keunni hi qadima l-kitba tal-Malti. L-ewwel wieħed li daħħalha, li nafu bih s'issa, kien il-Bonamico, tabib Malti (1639-1680). Insibuha wkoll fil-Gazetta tal-Ġvern tas-sena 1814 u f'kotba oħra maħlruġin mill-istamperija tal-Ġvern (Ara IL-MALTI, 1927, faċċ. 75.76).

Għal dan kollu jidhrilna li l-w għandha tibqa'. X'igħidu dawk li jridu jnejħha?